

BARTŁOMIEJ JAKSON¹

Zasady konstytucyjne a wyzwania wynikające z rozwoju sztucznej inteligencji

1. Wstęp

Rozwój sztucznej technologii stawia przed człowiekiem wiele wyzwań i dylematów, w tym także prawnych. Jednym z takich dylematów jest to, jak rozwój sztucznej technologii wpłynie na wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela, zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej². Czy rozwój SI sprawi, że będą one częściowo ograniczane, czy też doprowadzi on do ich poszerzenia? Także sądy i trybunały oraz organy kontroli państwowej, ochrony prawa i zaufania publicznego (zarówno te konstytucyjne, jak i ustanowione na podstawie ustawy) rozumieją, interpretują, modyfikują oraz reinterpreterują związek prawa z rozwojem SI. W dalszej części artykułu sprawdzony zostanie wpływ na prawa i obowiązki obywatela w związku z rozwojem SI na podstawie takich instytucji jak Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu, Sąd Najwyższy, Naczelny Sąd Administracyjny, sądy powszechne, sądy administracyjne, sądy wojskowe, Najwyższa Izba Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, Prokuratura, Policja, służby specjalne, Instytut Pamięci Narodowej, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Urząd Komunikacji Elektronicznej, Rzecznik Praw Dziecka, Państwowa Inspekcja Pracy, Generalny Inspektor Danych Osobowych, Rada Mediów Narodowych oraz Państwowa Komisja Wyborcza³. Przedstawi to dowody na to, czy rozwój sztucznej technologii działa na korzyść czy niekorzyść obywateli. Sztuczna technologia wpływa na zasady etyczne, które mają wpływ na nasze życie. W dalszej części artykułu pokazane będą wady

1 Bartłomiej Jakson – Instytut Prawa, Ekonomii i Administracji, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, e-mail: bartlomiej.jakson@student.up.krakow.pl.

2 B. Banaszek, *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2017.

3 L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2022.

i zalety sztucznej technologii oraz ich wpływ na nasze życie codzienne. Warto podkreślić, iż rozwój sztucznej inteligencji nie jest tylko zagrożeniem dla społeczeństwa lub tylko szansą na lepszy rozwój – podobnie jak nasze wolności, prawa i obowiązki zagwarantowane w Konstytucji mogą być w związku z rozwojem sztucznej inteligencji zarówno ograniczane, jak i poszerzane. Wszystko zależy od postawy człowieka oraz sposobu, w jaki wykorzystuje on rozwój sztucznej technologii w życiu codziennym.

2. Prawa człowieka

Aby lepiej zrozumieć poruszany temat, należy dokonać choćby skrótowej eksplikacji pojęcia wolności, praw i obowiązków człowieka i obywatela. Marek Chmaj tak definiuje to pojęcie: „Wolności i prawa nie należą do kategorii dających się ująć w proste formuły. Wynika to z wielu przyczyn, wśród których najważniejszymi są: 1) niejednoznaczność pojęć, funkcjonujących zarówno w dyskursie naukowym, normatywnym, jak i potocznym; 2) otwarty charakter, zmieniający się wraz z rozwojem wiedzy o człowieku, rozwojem społecznym, moralnym i kulturowym ludzkości”⁴. Definicja ta potwierdza, iż przez lata różnie pojmowano prawa człowieka; zmienia się to z czasem w związku z rozwojem społecznym, moralnym i kulturalnym. Konstytucja RP wymienia wiele praw i wolności, które dzieli na następujące kategorie: wolności i prawa osobiste, wolności i prawa polityczne, wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne. W nich znajdziemy kolejne prawa i wolności.

3. Środki ochrony wolności i praw oraz obowiązki

Konstytucja RP po wymieniu wolności i praw opisuje środki ochrony wolności i praw, a następnie obowiązki. Wśród środków ochrony wolności i praw są: prawo do sądu, prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji, skarga konstytucyjna, prawo wystąpienia do Rzecznika Praw Obywatelskich oraz prawo do wynagrodzenia szkody wyrządzonej przez niezgodne z prawem działanie organów władzy publicznej. Środki te mają każdemu człowiekowi dać pewność, że państwo przestrzega wolności i praw człowieka i obywatela. Ponadto każdy ma prawo kontrolować swoje prawa oraz dbać o to, aby państwo nie przekraczało grani wolności i praw. Mają temu służyć organy wymienione w konstytucji jako organy kontroli państwowej i ochrony prawa (Najwyższa Izba Kontroli, Rzecznik Praw Obywatelskich, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji) oraz inne organy, wymienione w rozdziale

⁴ M. Chmaj, *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2008, s. 9.

poświęconym wolnościom i prawom człowieka i obywatela (Rzecznik Praw Człowieka, Trybunał Konstytucyjny)⁵.

Konstytucja określa także nasze obowiązki. Michał Szwast wskazuje, że „Konstytucja wymienia najważniejsze obowiązki nałożone na jednostki. Konstytucja wymienia je także w innych przepisach. Nie można wprowadzić prostej zależności pomiędzy wypełnianiem przez jednostkę konkretnych obowiązków a możliwością korzystania z praw człowieka”⁶. Wśród tych obowiązków są: wierność Rzeczypospolitej Polskiej, przestrzeganie prawa, ponoszenie ciężarów i świadczeń publicznych, obrona Ojczyzny, dbałość o stan środowiska⁷.

4. Wpływ rozwoju sztucznej technologii na wolności i prawa człowieka i obywatela

Rozwój sztucznej inteligencji i związanych z nią technologii ma zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ na wolności i prawa człowieka i obywatela. Kluczowe aspekty tego wpływu przybliżone zostały poniżej⁸.

Prawo do prywatności – rozwój SI prowadzi do gromadzenia ogromnych ilości danych osobowych przez firmy i instytucje. Chociaż ta analiza danych może być użyteczna w poprawie usług i produktów, istnieje ryzyko naruszenia prywatności jednostki. Systemy SI mogą być wykorzystywane do profilowania ludzi na podstawie ich zachowań online, co z kolei może prowadzić do dyskryminacji czy nadużyć. Konieczne jest zatem wprowadzenie odpowiednich regulacji, które będą chronić prywatność obywateli i ograniczać nadużycia związane z wykorzystaniem danych.

Wolność słowa i informacji – technologie SI, takie jak algorytmy analizujące treści w Internecie, mogą mieć wpływ na dostęp do informacji i wolność słowa. Decyzje podejmowane przez algorytmy mogą determinować, które treści są promowane lub ograniczane w sieci, co może prowadzić do filtracji informacji lub dezinformacji. Wprowadzenie odpowiednich mechanizmów transparentności i odpowiedzialności w działaniu tych algorytmów jest istotne dla zachowania wolności informacyjnej i pluralizmu mediów.

Bezpieczeństwo jednostki – automatyzacja i autonomiczność systemów mogą prowadzić do potencjalnego nadużycia lub manipulacji ze strony cyberprzestępców lub państwa. Ataki z wykorzystaniem SI, takie jak fałszywe informacje generowane przez generatory tekstu lub manipulacja obrazami, mogą mieć poważne konsekwencje dla wolności i bezpieczeństwa jednostki.

5 L. Garlicki, *Polskie prawo...*

6 M. Szwast, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej ze wskazówkami dla użytkowników*, Warszawa 2020.

7 P. Sarnecki, *Prawo konstytucyjne RP*, Warszawa 2013.

8 *Prawo nowych technologii*, red. K. Flaga-Gieruszyńska, J. Gołaczyński, Warszawa 2021.

Wolność wyboru i autonomia jednostki – wraz z rosnącą integracją SI z naszym codziennym życiem wzrasta ryzyko utraty kontroli jednostki nad swoimi decyzjami i działaniami. Systemy rekomendacyjne, które analizują nasze preferencje i zachowania, mogą wpływać na nasze wybory, kierując nami w określony sposób. Konieczne jest zapewnienie jednostkom możliwości dokonywania świadomego wyboru i kontroli nad tym, jak ich dane są wykorzystywane i interpretowane przez systemy SI.

Dostęp do edukacji i pracy – rozwój SI może przyczynić się do zwiększenia dostępu do edukacji i pracy poprzez nowe możliwości uczenia się online, automatyzację rutynowych zadań i tworzenie nowych miejsc pracy w sektorach związanych z technologią. Jednakże istnieje także ryzyko, że postęp technologiczny będzie nierównomiernie dystrybuowany i tym samym doprowadzi do powstania podziałów cyfrowych i dyskryminacji w dostępie do edukacji i zatrudnienia.

Prawo do równego traktowania i brak dyskryminacji – technologie SI, zwłaszcza te oparte na uczeniu maszynowym, mogą być podatne na wprowadzenie uprzedzeń i stereotypów już istniejących w społeczeństwie, co prowadzi do dyskryminacji w procesach podejmowania decyzji. Na przykład algorytmy rekrutacyjne mogą faworyzować pewne grupy społeczne, co będzie prowadziło do wykluczenia innych. Konieczne jest zatem zapewnienie uczciwości i przejrzystości tych algorytmów, aby uniknąć naruszania praw jednostki do równego traktowania i braku dyskryminacji.

Wolność słowa i pluralizm mediów – wraz z rozwojem SI algorytmy analizujące treści w Internecie mogą mieć wpływ na dystrybucję informacji i wolność słowa. Decyzje podejmowane przez te algorytmy mogą prowadzić do cenzury lub filtracji treści, co zagraża pluralizmowi mediów i wolności słowa. Konieczne jest zatem wprowadzenie mechanizmów zapewniających transparentność i odpowiedzialność algorytmów, aby chronić wolność słowa i pluralizm mediów.

Prawo do sprawiedliwego procesu – rozwój SI ma również implikacje dla prawa do sprawiedliwego procesu. Systemy SI mogą być wykorzystywane do analizy dowodów w procesach sądowych i podejmowania decyzji dotyczących winy lub niewinności oskarżonych. Jednakże istnieje ryzyko, że systemy te mogą być podatne na błędy lub uprzedzenia, co prowadzi do wydawania niesprawiedliwych wyroków. Konieczne jest zatem zapewnienie, aby procesy decyzyjne oparte na SI były transparentne, uczciwe i podlegały odpowiedniej kontroli.

Prawo do bezpieczeństwa osobistego i prywatności – wprowadzenie SI do różnych dziedzin życia, np. opieki zdrowotnej czy transportu, ma potencjał poprawy bezpieczeństwa i jakości życia jednostki. Jednak istnieje ryzyko naruszenia prywatności i bezpieczeństwa danych osobowych, szczególnie w przypadku braku odpowiednich mechanizmów ich ochrony. Konieczne jest zatem wprowadzenie regulacji i standardów zapewniających ochronę prywatności i bezpieczeństwa danych w erze SI.

Prawo do uczestnictwa w życiu publicznym – rozwój SI może zwiększać dostęp do informacji oraz ułatwiać udział obywateli w życiu publicznym poprzez platformy online i aplikacje społecznościowe. Zagrożeniem jest to, że manipulacja informacjami i algorytmami może wpływać na opinię publiczną oraz demokratyczne procesy decyzyjne, co ogranicza prawo jednostki do uczestnictwa w życiu publicznym. Konieczne jest zatem zapewnienie transparentności i niezależności platform online, aby obywatele mogli w pełni korzystać ze swoich praw.

Prawo do równego dostępu do technologii – wdrażanie SI może prowadzić do powstania tzw. podziału cyfrowego, czyli nierówności w dostępie do nowych technologii między różnymi grupami społecznymi. Osoby starsze, osoby o niskich dochodach lub mieszkające w obszarach wiejskich mogą mieć ograniczony dostęp do zaawansowanych technologii, co w konsekwencji pogłębia istniejące nierówności społeczne. Konieczne jest zatem podejmowanie działań mających na celu zapewnienie równego dostępu do technologii i edukacji cyfrowej dla wszystkich obywateli.

Prawo do bezpieczeństwa i ochrony przed nadużyciami – wraz z rozwojem SI pojawiają się nowe zagrożenia związane z cyberprzestępczością, takie jak ataki hakerskie, kradzieże tożsamości czy szkodliwe oprogramowanie. Ponadto istnieje ryzyko nadużyć ze strony rządów i korporacji, które wykorzystują technologie SI do monitorowania obywateli i naruszania ich prywatności. Konieczne jest zatem wprowadzenie skutecznych mechanizmów ochrony przed cyberprzestępczością oraz zapewnienie takiego używania technologii SI, które będą zgodne z zasadami praworządności i poszanowania praw człowieka.

Prawo do edukacji i rozwoju osobistego – rozwój SI może stworzyć nowe możliwości w zakresie edukacji i rozwoju osobistego poprzez platformy e-learningowe, systemy adaptacyjne do nauki czy aplikacje wspomagające rozwój umiejętności. Ryzyko dotyczy tego, że technologie SI mogą zastępować tradycyjne metody nauczania i prowadzić do utraty umiejętności interpersonalnych oraz krytycznego myślenia. Konieczne jest zatem stosowanie SI w sposób uzupełniający tradycyjne metody nauczania oraz promowanie umiejętności cyfrowych i krytycznego myślenia wśród obywateli.

Prawo do równego dostępu do usług publicznych – technologie SI mogą być wykorzystywane do poprawy efektywności i dostępności usług publicznych, takich jak opieka zdrowotna, transport czy administracja publiczna. Jednakże istnieje ryzyko, że osoby starsze, osoby niepełnosprawne lub mieszkające w obszarach marginalizowanych mogą mieć ograniczony dostęp do tych usług z powodu braku umiejętności technicznych lub dostępu do potrzebnych urządzeń. Konieczne jest zatem odpowiednie projektowanie i wdrażanie technologii SI, by były dostępne dla wszystkich obywateli, niezależnie od ich indywidualnych potrzeb i sytuacji.

Biorąc pod uwagę opisane powyżej aspekty dotyczące wpływu rozwoju sztucznej technologii na wolności i prawa człowieka i obywatela, niezbędne

jest równoważenie innowacji technologicznej i ochrony praw jednostki oraz wprowadzenie odpowiednich regulacji i mechanizmów nadzoru, które będą zapobiegać nadużyciom i dyskryminacji. Ponadto ważne jest edukowanie społeczeństwa na temat etycznych i społecznych implikacji SI oraz promowanie debaty publicznej na ten temat.

5. Wpływ rozwoju sztucznej inteligencji na środki ochrony wolności i praw

Rozwój SI ma wpływ na środki ochrony wolności i praw jednostki. Poniżej opisano kilka kluczowych aspektów tego wpływu⁹.

Zwiększone możliwości monitorowania i nadzoru – technologie SI umożliwiają zbieranie, analizowanie i interpretowanie ogromnych ilości danych na temat jednostek. To z kolei prowadzi do zwiększenia zakresu monitorowania i nadzoru, zarówno przez rządy, instytucje publiczne, jak i podmioty prywatne. Chociaż monitorowanie często służy do zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony, może również stanowić zagrożenie dla prywatności i swobód obywatelskich, jeśli nie są odpowiednio regulowane i kontrolowane.

Rozwój technologii nadzorczych – SI wspiera rozwój zaawansowanych systemów monitorowania, takich jak kamery z rozpoznawaniem twarzy, systemy śledzenia ruchu czy analiza danych z urządzeń noszonych na ciele. Choć te technologie mogą być przydatne w zapobieganiu przestępczości czy w poprawie bezpieczeństwa publicznego, istnieje ryzyko nadużyć, nadmiernej inwigilacji i naruszania prywatności obywateli.

Zwiększone ryzyko cyberataków i naruszeń bezpieczeństwa – wraz z rozwojem SI wzrasta również ryzyko cyberataków, kradzieży danych i naruszeń bezpieczeństwa sieci. Systemy SI są używane przez cyberprzestępców do wykrywania luk w zabezpieczeniach, generowania fałszywych informacji czy też atakowania systemów komputerowych. To z kolei wymusza konieczność ciągłego ulepszania środków ochrony danych i sieci komputerowych.

Rozwój narzędzi do wykrywania i przeciwdziałania zagrożeniom – rozwój SI umożliwia tworzenie zaawansowanych narzędzi do wykrywania i przeciwdziałania zagrożeniom dla bezpieczeństwa, takich jak systemy detekcji oszustw czy analiza zachowań. Te technologie mogą być skutecznym narzędziem w ochronie praw i wolności obywateli i może służyć zapobieganiu przestępstwom i nadużyciom.

Wzrost potrzeby regulacji i kontroli – w miarę rozwoju SI i związanych z nią technologii rośnie potrzeba określenia skutecznych regulacji i mechanizmów kontroli, które zapewnią ochronę praw i wolności jednostki. Konieczne jest zatem wprowadzenie odpowiednich zasad i standardów dotyczących

⁹ *Ibidem.*

zbierania, przechowywania i przetwarzania danych osobowych, a także stosowanie środków bezpieczeństwa.

Naruszenia prywatności w związku z analizą danych – rozwój sztucznej inteligencji pozwala na korzystanie z coraz bardziej zaawansowane techniki analizy danych, co może prowadzić do naruszeń prywatności jednostki. Algorytmy uczenia maszynowego mogą być wykorzystywane do identyfikowania wzorców i trendów w danych osobowych, co z kolei rodzi obawy związane z możliwością nadużycia tych informacji oraz ich wykorzystania w celach manipulacji czy dyskryminacji.

Ryzyko utraty kontroli nad własnymi danymi osobowymi – wprowadzenie systemów SI, które gromadzą i analizują ogromne ilości danych osobowych, może prowadzić do utraty kontroli jednostki nad własnymi danymi. Coraz częściej obserwujemy, że dane te są wykorzystywane przez firmy i instytucje bez wiedzy i zgody użytkowników, co budzi wątpliwości dotyczące przejrzystości, zgody i kontroli nad danymi osobowymi.

Rozwój technologii śledzenia i profilowania – sztuczna inteligencja wspiera rozwój technologii śledzenia i profilowania, które mogą być używane do monitorowania zachowań i preferencji jednostek. Systemy te są wykorzystywane przez firmy marketingowe, agencje rządowe i inne instytucje do tworzenia precyzyjnych profili użytkowników, co z kolei może prowadzić do naruszeń prywatności i manipulacji.

Wykorzystanie SI do cenzury i kontroli informacji – rozwój SI może prowadzić do zwiększonej cenzury i kontroli nad przepływem informacji w sieci. Algorytmy analizujące treści mogą być wykorzystywane do filtrowania, oceniania lub manipulacji treściami online, co zagraża wolności słowa i dostępowi do informacji. Konieczne jest zatem wprowadzenie środków zapobiegawczych, które będą zapewniały wolność przepływu informacji i będą zapobiegały nadużyciom ze strony instytucji i korporacji.

Wzrost zainteresowania kwestiami bezpieczeństwa cybernetycznego – wraz z rozwojem SI rośnie również zainteresowanie kwestiami bezpieczeństwa cybernetycznego i ochrony danych. Firmy, instytucje rządowe i organizacje społeczne coraz bardziej angażują się w działania mające na celu zabezpieczenie danych i sieci komputerowych przed atakami hakerskimi i innymi zagrożeniami. Konieczne jest zatem kontynuowanie prac nad rozwojem skutecznych środków ochrony cybernetycznej, które będą chronić prywatność, wolność i bezpieczeństwo jednostki.

Podsumowując, rozwój sztucznej inteligencji ma istotny wpływ na środki ochrony wolności i praw jednostki. Aby zapewnić skuteczną ochronę, niezbędne jest równoważenie korzyści wynikających z wykorzystania SI z odpowiednimi regulacjami, kontrolą i nadzorem, które zapewnią ochronę prywatności, bezpieczeństwa i wolności obywateli.

6. Wpływ rozwoju SI na obowiązki obywatelskie

Rozwój sztucznej technologii, w tym sztucznej inteligencji, może mieć znaczący wpływ na obowiązki obywatelskie wynikające z konstytucji. Poniżej przedstawiono kilka aspektów tego wpływu¹⁰.

Zmiana sposobu uczestnictwa w życiu publicznym – sztuczna inteligencja może zmienić sposób, w jaki obywatele uczestniczą w życiu publicznym poprzez nowe formy zaangażowania, takie jak udział w platformach internetowych, dyskusjach online czy kampaniach społecznych prowadzonych za pomocą algorytmów.

Wpływ na poszanowanie praw i wolności jednostki – sztuczna inteligencja może stwarzać nowe wyzwania związane z poszanowaniem praw i wolności jednostki, np. poprzez zautomatyzowane systemy nadzoru czy algorytmy decydujące o dostępie do usług publicznych, co wymaga odpowiedniej regulacji i nadzoru.

Konieczność podnoszenia świadomości – rozwój sztucznej inteligencji wymaga od obywateli podnoszenia świadomości na temat jej działania, etycznych i społecznych implikacji, co może być istotne dla zrozumienia i efektywnego korzystania z tej technologii oraz podejmowania świadomych decyzji.

Wpływ na wspieranie działań władz publicznych – sztuczna inteligencja może zmieniać sposób, w jaki obywatele wspierają działania władz publicznych, np. poprzez udział w konsultacjach społecznych online czy wykorzystanie danych jako narzędzi do monitorowania działań administracji publicznej.

Zmiana w sposobie realizacji obowiązków obywatelskich – rozwój sztucznej inteligencji może wpłynąć na zmianę sposobu realizacji obowiązków obywatelskich, np. poprzez zwiększoną dostępność usług online, możliwość szybszego dostępu do informacji czy ułatwienia w komunikacji z władzami publicznymi.

Wpływ na wspieranie dobra publicznego – sztuczna inteligencja może być używana do identyfikowania potrzeb społecznych i optymalizacji działań mających na celu dobro publiczne, co może wpłynąć na sposób, w jaki obywatele wspierają takie działania oraz angażują się w inicjatywy społeczne.

Podsumowując, rozwój sztucznej inteligencji może mieć znaczący wpływ na obowiązki obywatelskie wynikające z Konstytucji poprzez: zmianę sposobu uczestnictwa w życiu publicznym, poszanowanie praw i wolności jednostki, konieczność podnoszenia świadomości, wpływ na wspieranie działań władz publicznych, zmianę w sposobie realizacji obowiązków oraz wpływ na wspieranie dobra publicznego. Dlatego ważne jest, aby rozwój sztucznej inteligencji odbywał się z poszanowaniem praw i wolności jednostki oraz służył dobru społeczeństwa jako całości.

¹⁰ *Ibidem.*

7. Zmiany polityczne i prawne, które zapewnią równowagę między rozwojem sztucznej inteligencji a ochroną praw człowieka i obywatela

Zapewnienie równowagi między rozwojem sztucznej technologii a ochroną praw człowieka i obywatela to kompleksowe zadanie, które wymaga uwzględnienia różnorodnych aspektów politycznych, prawnych i społecznych. Poniżej przedstawiam propozycje, które mogą temu służyć.

Wprowadzenie przepisów dotyczących danych osobowych – konieczne jest ustanowienie surowych przepisów dotyczących zbierania, przechowywania i przetwarzania danych osobowych przez systemy sztucznej inteligencji. Przepisy te powinny zapewnić pełną ochronę prywatności i zapobiegać nadużyciom danych.

Zapewnienie transparentności algorytmów – wymaga się wprowadzenia przepisów, które nakładałyby obowiązek na organizacje korzystające z SI, aby udostępniały informacje na temat sposobu działania swoich algorytmów. To zwiększy przejrzystość i umożliwi lepsze zrozumienie decyzji podejmowanych przez systemy SI.

Określenie etycznych wytycznych dla rozwoju SI – konieczne jest opracowanie i wdrożenie etycznych wytycznych dla twórców i użytkowników systemów SI. Takie wytyczne powinny promować odpowiedzialne wykorzystanie technologii oraz uwzględnianie konsekwencji społecznych i etycznych.

Monitorowanie i ocena wpływu technologii – rząd powinien inwestować w badania nad wpływem sztucznej inteligencji na społeczeństwo i gospodarkę. Na podstawie tych badań można będzie odpowiednio dostosować przepisy i politykę publiczną, aby zminimalizować negatywne skutki i maksymalizować korzyści z rozwoju technologii.

Wspieranie edukacji i kompetencji cyfrowych – konieczne jest inwestowanie w programy edukacyjne, które uczą obywateli na temat wpływu sztucznej inteligencji i technologii na ich życie oraz ochrony swoich praw w erze cyfrowej.

Przeciwdziałanie dyskryminacji – należy wprowadzić przepisy zakazujące dyskryminacji opartej na algorytmach oraz mechanizmach SI. Systemy SI powinny być sprawiedliwe i niezawodne, niezależnie od cech osobistych, takich jak płeć, wiek, rasa czy pochodzenie etniczne.

Zwiększenie przejrzystości procesów decyzyjnych – w przypadku systemów SI stosowanych w administracji publicznej lub sektorze finansowym konieczne jest zapewnienie przejrzystości dotyczącej sposobu, w jaki podejmowane są decyzje. Obywatele powinni mieć możliwość zrozumienia, dlaczego dana decyzja została podjęta przez algorytm.

Wprowadzenie zakazu stosowania SI w celu manipulacji politycznej – należy wprowadzić przepisy zakazujące wykorzystywania sztucznej inteligencji do celów manipulacji politycznej, np. w formie propagowania fałszywych informacji, dezinformacji czy tzw. mikrotargetowania wyborców. Jest to istotne dla zachowania uczciwości procesów demokratycznych.

Rozwijanie mechanizmów kontroli i odpowiedzialności – konieczne jest opracowanie skutecznych mechanizmów kontroli i odpowiedzialności w przypadku błędów lub nadużyć związanych z wykorzystaniem sztucznej inteligencji. Odpowiedzialność za decyzje podejmowane przez systemy SI powinna być jasno określona.

Podejmowanie współpracy międzynarodowej w ramach regulacji – państwa powinny współpracować na arenie międzynarodowej w celu opracowania wspólnych standardów regulacyjnych dotyczących sztucznej inteligencji. Wspólna praca nad międzynarodowymi ramami prawno-etycznymi pozwoli uniknąć tzw. arbitrażu regulacyjnego i zapewni spójność działań na skalę globalną.

Inwestowanie w badania nad bezpieczeństwem SI – rządy powinny inwestować w badania nad bezpieczeństwem systemów SI, w tym nad sposobami zapobiegania atakom cybernetycznym i manipulacjom. Zabezpieczenie infrastruktury informatycznej i systemów SI jest kluczowe dla ochrony praw obywateli.

Promowanie innowacji zgodnych z wartościami – rządy mogą promować innowacje w dziedzinie sztucznej inteligencji, które są zgodne z określonymi wartościami, takimi jak równość, sprawiedliwość społeczna czy zrównoważony rozwój. Inwestycje w tego typu projekty mogą przyczynić się do tworzenia pozytywnych zmian społecznych.

Te zmiany wymagają współpracy międzynarodowej, ponieważ wyzwania związane ze sztuczną inteligencją są globalne. Ważne jest, aby państwa działały wspólnie i opracowały spójne ramy prawne i polityki, które zapewnią równowagę między postępem technologicznym a ochroną praw człowieka. Prymatem jest też to, aby te działania były podejmowane w sposób holistyczny i w dialogu z różnymi interesariuszami, w tym z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego i środowiskiem naukowym.

8. Podsumowanie

W artykule przeanalizowano wpływ rozwoju sztucznej inteligencji na zasady konstytucyjne oraz starano się zidentyfikować związane z nim wyzwania prawne i etyczne stojące przed społeczeństwem w związku z rosnącym znaczeniem sztucznej inteligencji w różnych dziedzinach życia. Przeanalizowano również, w jaki sposób konstytucyjne ramy prawne mogą być dostosowane lub rozszerzone, aby lepiej odpowiadały dynamicznym zmianom w dziedzinie sztucznej inteligencji. Podkreślono potrzebę zapewnienia równowagi między innowacją a ochroną praw człowieka oraz podjęcia dialogu między ekspertami prawnymi, etykami i technologami w celu opracowania odpowiednich regulacji. Artykuł zachęca do świadomego podejścia do sztucznej inteligencji, które uwzględnia zarówno korzyści, jak i potencjalne zagrożenia dla społeczeństwa i jednostek. Jednym z głównych obszarów analizy jest

ochrona praw jednostki, a szczególnie jej prywatności. Rozwój technologii SI stawia pod znakiem zapytania tradycyjne ramy ochrony danych osobowych i prywatności. Kolejnym istotnym zagadnieniem poruszonym w artykule była kwestia równości i sprawiedliwości społecznej – sztuczna inteligencja może przynosić korzyści, ale także pogłębiać istniejące nierówności. W artykule nie tylko określono te wyzwania, ale również zaproponowano środki zaradcze. Wskazano też na konieczność wprowadzenia nowych regulacji i prawodawstwa, które uwzględnią specyfikę sztucznej inteligencji oraz jej potencjalne konsekwencje dla jednostek i społeczeństwa jako całości. Wreszcie zachęcono też do świadomego podejścia do rozwoju i wykorzystania sztucznej inteligencji, które powinno się opierać na zasadach etycznych i wartościach demokratycznych, przy jednoczesnym uwzględnieniu potrzeby innowacji i postępu technologicznego.

Bibliografia

- Banaszek B., *Prawo konstytucyjne*, Warszawa 2017.
- Chmaj M., *Konstytucyjne wolności i prawa w Polsce*, Warszawa 2023.
- Domagała M., Podkowiak J., Zubik M., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego oraz Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego*, Warszawa 2018.
- Flaga-Gieruszyńska K., Gołaczyński J., *Prawo nowych technologii*, Warszawa 2021.
- Garlicki L., *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2022.
- Oniszczyk J., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, Zakamycze 2000.
- Sarnecki P., *Prawo konstytucyjne RP*, Warszawa 2013.
- Szwast M., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej ze wskazówkami dla użytkowników*, Warszawa 2020.
- Zięba-Załucka H., *Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne w Konstytucji RP z 1997 roku*, Rzeszów 2018.

Zasady konstytucyjne a wyzwania wynikające z rozwoju sztucznej inteligencji

Streszczenie

Rozwój sztucznej inteligencji (SI) stawia przed społeczeństwem wyzwania nie tylko technologiczne, ale także prawne i etyczne. W niniejszym artykule zawarta zostanie interdyscyplinarna analiza wpływu rozwoju SI na kwestie prawne i etyczne, ze szczególnym uwzględnieniem polskiego kontekstu. Analiza skupia na się zasadach konstytucyjnych, które mogą być w niedalekiej przyszłości narażone na wyzwania z związku z rozwojem sztucznej inteligencji. Artykuł przedstawia, jak rozwój SI wpływa na zagwarantowane wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywateli w Konstytucji RP oraz jak krajowe sądy i trybunały oraz organy kontroli publicznej i ochrony praw człowieka interpretują, rozumieją oraz modyfikują i reinterpreterują prawo związku z rozwojem sztucznej inteligencji. Ponadto analizie zostanie poddana etyczna implikacja stosowania sztucznej

technologii, w kontekście narastającej automatyzacji. Wskazane zostaną możliwe rozwiązania prawne i polityczne, które mogą zapewnić równowagę między rozwojem SI a ochroną praw człowieka i obywatela. Artykuł ma nie tylko stanowić wkład w dyskusję na temat wyzwań prawnych związanych z rozwojem sztucznej inteligencji, ale także podkreślać konieczność dostosowania zasad konstytucyjnych do wyzwań wynikających z rozwoju SI. Zaproponowane w nim konstruktywne rozwiązania legislacyjne i polityczne mogą pomóc w zapewnieniu harmonii między wolnościami, prawami i obowiązkami człowieka i obywatela a rozwojem sztucznej inteligencji, z zachowaniem fundamentalnych zasad równości, sprawiedliwości społecznej i konstytucyjnego demokratycznego państwa prawnego. Należy stwierdzić, że sztuczna technologia nie jest zagrożeniem, jeśli jest dobrze wykorzystywana.

Słowa kluczowe: sztuczna technologia, prawa i obowiązki, rozwój SI

Constitutional Principles and the Challenges Arising from the Development of Artificial Intelligence

Abstract

The development of artificial intelligence (AI) presents society with not only technological but also legal and ethical challenges. This article offers an interdisciplinary analysis of the impact of AI development on legal and ethical issues, with particular emphasis on the Polish context. The analysis focuses on constitutional principles that may soon face challenges due to the advancement of artificial intelligence. The article explores how AI development affects the freedoms, rights, and obligations of individuals and citizens guaranteed in the Constitution of the Republic of Poland. It also examines how national courts, tribunals, public oversight bodies, and human rights institutions interpret, understand, and modify or reinterpret the law in response to AI progress. Furthermore, the article analyzes the ethical implications of using artificial technologies in the context of increasing automation. It outlines possible legal and policy solutions that may help ensure a balance between AI development and the protection of human and civil rights. The article is intended not only to contribute to the discussion on legal challenges related to AI development but also to emphasize the need to adapt constitutional principles to the realities shaped by this progress. The constructive legislative and political proposals included herein may support the achievement of harmony between human freedoms, rights, and responsibilities and the development of artificial intelligence, while preserving fundamental principles of equality, social justice, and the democratic rule of law. It should be noted that artificial technology does not pose a threat – if used responsibly.

Keywords: artificial technology, rights and obligations, AI development